

Sekreti bankar mbi informacionet e klientit dhe marrëveshjet e normativat ndërkombëtare që po sjellin fundin e këtij elementi sigurie

PhD. Hemion Braho

Abstrakt

Ky artikull shqyrton shkurtimisht situatën në lidhje me sekretin bankar, duke filluar nga situata normative në vendin tonë dhe duke i analizuar konceptet bazë të normave brenda botës.

Parlamentet dhe qeveritë në të gjithë botën po thirren për të ratifikuar marrëveshjen me legjislacionin FATCA, me të cilën Uashingtoni e pretendon të dhënat e gjithë personave që i nënshtrohen autoriteteve tatimore të SHBA-së. Përballë arsenalit të kësaj superfuqie, e ardhmja e sekretit bankar është shënuar. Përgatitja e fuqive e kohëve të fundit për të rrëzuar sekretin bankar, është mbresëlënëse. G20 dëshiron sa më shpejt shkëmbimin automatik të informacionit tatimor në të gjithë botën. Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD) ka për qëllim të zhvillojë standardet ndërkombëtare dhe në muajt e ardhshëm BE-ja dëshiron që të hapë negociatat për të imponuar transparencën fiskale për të gjithë anëtarëve të tij dhe të Zvicrës që nga 2015.

Sekreti bankar zbatohet nga Banka e Shqipërisë, bankat e nivelit të dytë dhe çdo subjekt tjetër që kryen shërbime për bankat e nivelit të dytë si dhe përbën një nga pikat kryesore të aktivitetit bankar në kuadrin e detyrimeve ndaj klientit.

Sipas udhëzimit “Për sekretin bankar” nr.31 datë 08.05.2002 të Bankës së Shqipërisë, banka është e detyruar të ruajë sekretin e informacionit të klientit (klient është personi, individ fizik ose juridik, i cili në emër dhe për llogari të tij apo në emër dhe për llogari të personit të tretë përfiton veprimtari bankare nga banka).

Në kuadër të këtyre detyrimeve mund të përmendim faktin që Banka duhet të sigurojë informacionin e klientit duke e trajtuar atë vetëm në ambiente në të cilat lejohet përdorimi vetëm nga personat e autorizuar, duke pasur parasysh faktin që asnjëherë këta subjekte nuk mund t’a përdorin këtë informacion për qëllime vetjake. Me informacion mbi klientin do të kuptohet e dhëna ose bashkësia e të dhënave mbi gjëndjen financiare dhe personale të klientit, si dhe ose tërësia e veprimeve që kanë të bëjnë me mbledhjen, regjistrimin, organizimin, sistemimin, ruajtjen, përpunimin, ndryshimin, seleksionimin, nxjerrjen, krahasimin, përdorimin, ndërlidhjen, bllokimin, komunikimin, përhapjen, fshirjen e këtyre të dhënave të klientit që trajtohet nga banka gjatë ushtrimit të veprimtarisë bankare¹.

Trajtimi informacionit të klientit është në kundërshtim me sekretin bankar, sipas pikës 5 të udhëzimit të mëparshëm, kur cënon: a) sigurinë, gjëndjen civile, personalitetin dhe integritetin e klientit; b) interesat direkte apo indirekte personale, familjare, ekonomike, financiare dhe tregtare të klientit; c) marrëdhëniet e bankës dhe klientit; d) marrëdhëniet e klientit me personat e tretë; e) procesin gjyqësor të çështjeve të klientit; f) gjëndjen mendore dhe shëndetësore të klientit; si dhe g) çdo interes tjetër të deklaruar si konfidencial nga klienti ose që mund të konsiderohet si e tillë nga ligji.

Sekreti i informacionit mund të hiqet nga personi i interesuar ose me ligj, në favor të autoriteteve gjyqësore ose fiskale ashtu si edhe ndaj Bankës së Shqipërisë².

¹ Neni 91 ligji nr.9662, datë 18.12.2006 “Për bankat në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar me ligjin nr. 10 481, Datë 17.11.2011 (Detyrimi për ruajtjen e sekretit profesional) “1. Administratorët, të punësuarit dhe agjentët aktualë e të mëparshëm të bankës ose degës së bankës së huaj, autoritetet gjyqësore, si dhe inspektorët apo nëpunësit e tjerë të Bankës së Shqipërisë ose të autoriteteve respektive të huaja të mbikëqyrjes bankare, për çdo informacion që marrin gjatë ushtrimit të veprimtarisë në bankë ose në degën e bankës së huaj, ruajnë sekretin dhe nuk e përdorin atë për përfitime vetjake ose për të tretët jashtë bankës ose degës së bankës së huaj, të cilave u shërbejnë ose u kanë shërbyer. 2. Informacioni i përshkruar në pikën 1 të këtij neni mund t’i jepet vetëm Bankës së Shqipërisë, ekspertit kontabël të autorizuar të bankës ose degës së bankës së huaj, administratorëve, agjentëve, nëpunësve të çdo sistemi informacioni ose shërbimi zyrtar të parashikuar në nenin 23 të ligjit “Për Bankën e Shqipërisë”, autoritetet juridike që e fitojnë këtë të drejtë me ligj, si dhe kur e kërkon mbrojtja e interesave të bankës ose i degës së bankës së huaj, në procedurat ligjore. 3. Çdo shkelje e dispozitave të këtij neni përbën kundërvajtje penale. Personat fajtorë dënohen me gjobë ose me burgim deri në 1 (një) vit. 4. Kur kjo vepër kryhet me qëllim fitimi ose për të dëmtuar një person tjetër, përbën kundërvajtje penale dhe dënohet me gjobë ose me burgim deri në 2 (dy) vjet”. Neni 125 ligji nr.9662, datë 18.12.2006 “Për bankat në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar me ligjin nr. 10 481, Datë 17.11.2011 (Ruajtja e sekretit të informacionit për klientin): “1. Banka ose dega e bankës së huaj ruan sekretin e informacionit për klientin dhe nuk e përdor atë për përfitime vetjake ose për të tretët, të cilëve u shërbejnë ose u kanë shërbyer, në përputhje me nenin 91 dhe kriteret e përcaktuara nga Banka e Shqipërisë me akt nënligjor. 2. Detyrimi i bankës ose i degës së bankës së huaj për ruajtjen e sekretit të informacionit për klientin, sipas pikës 1 të këtij neni, është pjesë e marrëveshjes apo e kontratës së përcaktuar në nenin 124, pika 2 të këtij ligji”

² E. MISHA, *E drejta bankare*, Tiranë, 2009, fq 90-104; N. KALLFA, *Aspekte juridike të veprimtarisë bankare*, Tiranë 2002, fq. 74 -100; R. CRANSTON, *Principles of Banking Law Oxford*, 2008, fq.432-456.

Në rast detyrimi ligjor (psh. kerkesë nga organe gjyqësore apo tatimore) ose kur nxjerrja e informacionit personal bëhet me aprovim të klientit, bankat duhet të ushtrojnë kujdes maksimal kur përdorin informacione të tilla, me të cilin janë njohur gjatë çdo faze të ofrimit të shërbimit (përpara, gjatë ose pas përfundimit të marrëdhënies kontraktore), si dhe duhet të marrin të gjitha masat e mundshme dhe të arsyeshme për përmbushjen e këtyre detyrimeve³.

I gjithë ky kuadër normativ, që në sektorin bankar shqiptar ka një frymë “europiane” dhe me të cilin kemi patur vështirësi të përshtatemi, duket se po bie poshtë nga normativat që kanë dalë dhe po përgatiten për të dalë, si në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, si në Bashkimin Europian.

Së pari do fillojmë këtë studim të shkurtër nga SHBA-ja që ka nxjerrë normativën më të rëndësishme në këtë sektor të quajtur Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). FATCA (Akti për Përputhjen Tatimore të Llogarive të Huaja) është një akt normativ i njëanshëm i SHBA-së që vlen për të gjitha vendet e botës. Ky akt normativ kërkon nga institucionet financiare të huaja që ofrojnë për autoritetet tatimore të SHBA informacion mbi llogaritë me prejardhje amerikane⁴.

Ligji amerikan i përmendur ka si qëllim të luftojë evazionin tatimor nga tatimpaguesit amerikanë. Shërbimi i Brendshëm i të Ardhurave (“IRS” – autoritet tatimor i SHBA) ka hartuar një strukturë për të mbledhur nga institucionet financiare joamerikane, në bazë vjetore, informacione lidhur me të ardhurat e huaja dhe asetet e mbajtura nga tatimpaguesit amerikanë jashtë Shteteve të Bashkuara.

Institucionet financiare në BE, shprehën shqetësim në lidhje me aplikimin apo zbatimin e FATCA, duke marrë parasysh se ky imponim i njëanshëm ka një kosto të lartë dhe është një barrë shtese për institucionet financiare. Për këtë arsye, në vitin 2011, Komisioni Europian me mbështetjen e plotë të vendeve anëtare të BE zhvilloi një dialog me IRS në konkluzion të cilit, SHBA propozoi dy modele marrëveshje, ku sipas modelit të parë, institucionet financiare do të paraqesin të dhënat tek Administrata Kombëtare Tatimore të cilat automatikisht do të vazhdojnë çdo vit të shkëmbejnë informacion me IRS.

Shkëmbimi automatik i informacioneve do të bëhet midis vendeve që vendosin të aplikojnë FATCA dhe Shtetet e Bashkuara, përkatësisht administratat tatimore kombëtare ku objektivi i marrëveshjes do të jetë shmangia e tatimit të dyfishtë dhe marrëveshja për shkëmbimin e informacionit tatimor.

Sipas modelit të dytë të marrëveshjes, institucionet financiare u lejohet të bëjnë marrëveshje direkte me IRS, që në thelb nënkupton trasmetimin e të dhënave për taksapaguesit amerikanë, drejtpërdrejt tek IRS (Administrata Tatimore e SHBA-se). Ky model marrëveshje nuk bazohet në reciprocitet dhe ngre çështjen e

mbrojtjes së të dhënave personale, por nga ana tjetër i ofron vendeve që pranojnë këtë marrëveshje, një ndihmë ekonomike dhe në burime njerëzore për të zbatuar normativën ndaj instituteve financiare të pranishëm në vendin nënshkruar.

Pas një sere diskutimesh midis SHBA-ve dhe BE-së arritën në përfundimin se zbatimi i FATCA-s do të zgjidhet në mënyrë bilaterale ndërmjet Shteteve të Bashkuara dhe shtetit që vendos të zbatojnë ligjin në fjalë. Shumica dërmuese e vendeve anëtare të BE-së kanë për qëllim të hyjë në një marrëveshje sipas modelit të parë, që ka të bëjë me shkëmbimin automatik të informacionit ndërmjet administratave tatimore.

Në qershor të vitit 2012, thesari i shtetit Amerikan lëshoi një deklaratë të përbashkët me Japoninë dhe Zvicrën, sipas të cilës institucionet financiare do të bëjnë shkëmbimin e informacionit sipas modelit të parë të kontratës.

Duke filluar nga data 1 Korrik 2014 institucionet financiare, si bankat, do të duhet të përcaktojnë procedura për të identifikuar klientët e tyre amerikanë. Gjatë vitit 2015, institucionet financiare do të nisin raportimin në autoritetet tatimore amerikane të Identitetit dhe Numrit të Identifikimit Tatimor të klientëve të tyre amerikanë si edhe tepricat e llogarive të tyre në datën 31/12/2014. Informacione shtesë mbi të ardhurat, dhe më pas të ardhurat bruto që rezultojnë nga shitja e letrave me vlerë do të shtohen progresivisht në raportim në vitet në vijim. Në mënyrë që të lehtësojnë implementimin e FATCA një numër i madh vendesh kanë negociuar marrëveshje ndërqeveritare me SHBA⁵. Këto vende do të duhet të përshtasin legjislacionin e tyre kombëtar me kërkesat e raportimit tatimor të FATCA, në këtë pikë Shqipëria nuk e ka nënshkruar ende këtë marrëveshje me SHBA.

Institucionet financiare që nuk zbatojnë FATCA përjashtohen nga tregu i kapitalit dhe SHBA shmanget nga institucionet financiare që punojnë në përputhje me FATCA. Sipas marrëveshjes (FACTA), të dhënat mbi llogaritë nuk mund të përcillen automatikisht por vetëm me miratimin e klientit. Por nëse klienti e refuzon këtë, këmbimi i të dhënave është megjithatë i mundur në bazë të një marrëveshjeje ekzistuese për tatimin e dyfishtë, dhe klientët e “pabindur”, do të dënohen me një tatim në burim prej 30% për pagesat me origjinë amerikane.

Këto masa kanë hyrë në fuqi në Zvicër nga 1 korriku 2014 pas marrëveshjes bilaterale midis dy vendeve (modeli 1). Bankat zvicerane të cilat më parë kanë pranuar miliarda nga pasuri të padeklaruara të qytetarëve amerikanë, kërcënohen të përjashtohen nga tregu amerikan.

Masat prekin llogari bankare aktuale dhe të ardhme të shtetasve amerikanë në Zvicër. Pak kohë më parë të dy vendet ranë dakord për trajtimin e pasurisë së patatuar nga e kaluara. Sipas marrëveshjes bankat zvicerane mund të shmangin pasojat me anë të pagimit të gjobave.

⁵ <http://www.irs.gov/Businesses/Corporations/Foreign-Account-Tax-Compliance-Act-FATCA>

³ Sipas nenit 24 të ligjit nr.8269, datë 23.12.1997 “Për Bankën e Shqipërisë”97 (MARRËDHËNIET NDËRMJET BANKËS SË SHQIPËRISË DHE SHTETIT SHQIPTAR) [...] “5. Banka e Shqipërisë përcakton llojin, mënyrën e dhënies, personat e ngarkuar për dhënien e informacionit të kërkuar, si dhe sekretin zyrtar që zbatohet për dhënien e këtij informacioni”.

⁴ <http://www.irs.gov/Businesses/Corporations/Foreign-Account-Tax-Compliance-Act-FATCA>

Për të përmbushur këto kërkesa, bankat do të duhet të zgjerojnë procedurat e tyre të identifikimit të klientëve, si për klientët e rinj, si për ata ekzistues, duke identifikuar “US Accounts” siç përcaktohet në FATCA dhe për të raportuar tek IRS (“Internal Revenue Service”) të tilla llogari; pikërisht për këto operacione mund të kërkojnë ndihmë ekonomike nga SHBA për të realizuar këto objektiva në rast marrëveshje dypalëshe.

Përveç kësaj, për bankat pjesëmarrëse do të jetë e nevojshme të identifikojnë FFI (“foreign financial institutions”) me të cilën ata operojnë, dhe të verifikojnë nëse janë në përputhje me FATCA (ose marrëveshje korrespondente ndër-qeveritare), dhe në rastin e FFI jo-pjesëmarrës në këto akorde, bankat duhet të aplikojnë tatimin prej 30% (e mbajtur në burim) për pagesat kundrejt këtyre FFI.

Europa po ndjek të njëjtën rrugë, edhe pse me hapa shumë më të ngadalta, me direktivën 16/2011, ku përcaktohet kooperimi midis shteteve pjesëtarë, për shkëmbimin e informacionit në sektorin fiskal, duke dekretuar fundin e sekretit bankar në raportet midis vendeve anëtarë që nga 1 janari 2013⁶. Sot çdo vend i BE-së është i detyruar t’i japi çdo informacion mbi klientët e tyre, autoriteteve fiskale të çdo vendi tjetër anëtar që operojnë në kuadër të luftës kundër evazionit fiskal⁷.

Sidoqoftë këto mekanizma nuk veprojnë në mënyrë automatike, si në rastin e marrëveshjes FACTA me SHBA-në, sidomos kundrejt institutive financiare zvicerian, dhe kjo e lë BE-në në një pozicion dizavantazhi në luftën ndaj evazionit fiskal.

Siç u përmënd Shqipëria aktualisht nuk ka marrëveshje të tipit FACTA, por disa institute financiare (si banka *Credit Agricole*⁸) kanë filluar të apikojnë marrëveshje

⁶ Neni 1 i direktivës 16/2011 Subject matter: 1. *This Directive lays down the rules and procedures under which the Member States shall cooperate with each other with a view to exchanging information that is foreseeably relevant to the administration and enforcement of the domestic laws of the Member States concerning the taxes referred to in Article 2.* Neni 2 i direktivës 16/2011 Scope: 1. *This Directive shall apply to all taxes of any kind levied by, or on behalf of, a Member State or the Member State’s territorial or administrative subdivisions, including the local authorities.* Article 18 Obligations: 1. *If information is requested by a Member State in accordance with this Directive, the requested Member State shall use its measures aimed at gathering information to obtain the requested information, even though that Member State may not need such information for its own tax purposes. [...] 2. In no case shall Article 17(2) and (4) be construed as permitting a requested authority of a Member State to decline to supply information solely because this information is held by a bank, other financial institution, nominee or person acting in an agency or a fiduciary capacity or because it relates to ownership interests in a person.*

⁷ Bontempi, *Diritto bancario e finanziario*, Giuffrè, Milano, ult. Ed, fq 17-19.

⁸ Pozicioni i Bankës Credit Agricole Shqipëri SH.A: Banka Credit Agricole Shqipëri, duke qenë pjesë e Grupit Credit Agricole SHA, ka vendosur më herët të jetë në përputhje me FATCA dhe të zbatojë këtë rregullorë si një Institucion Financiar I Konsideruar Përmbushës i FATCA si “Anëtar Jo-Raportues i Grupit PFFI”. Për Bankën Credit Agricole Shqipëri kjo do të thotë se ajo nuk mund të pranojë ose të ketë në stokut e saj llogari amerikane ose llogari subjekt i tatimit në burim ose Institucione Financiare të Huaja JoPjesëmarrëse. Banka Credit Agricole Shqipëri Sh.A është duke punuar me përkushtim për të qenë në përputhje me rregulloren dhe të jetë e gatshme sapo ajo të hyjë në fuqi. Grupi Credit Agricole SHA po planifikon të regjistrohet në portalin IRS brenda afateve kohore të përcaktuara në mënyrë që të listohet si një Institucion Financiar në përputhje me FATCA në listën e parë të pulikuar

direkte me IRS për shkëmbimin e informacionit fiskal për klientët amerikanë.

nga IRS. Ndikimet për klientët: Statusi i një anëtari jo raportues nga një Grup Institucioni Financiar pjesëmarrës i huaj nënkupton që Banka Credit Agricole Shqipëri SH.A nuk është e lejuar të hapë ose mirëmbajë llogari për persona specifike amerikanë, për rrjedhojë: Banka Credit Agricole Shqipëri SH.A do të kontaktojë klientët e saj ekzistues individë kur udhëzime (indikacione) të këtyre rregullave të SHBA të zbulohen në mënyrë që të përcaktojnë situatën e tyre në përputhje me ligjin dhe për të marrë dokumentacionin përkatës nëse është e nevojshme ose të mbyllë llogarinë. Kompanitë e listuara dhe degët e tyre si dhe kompanitë tregtare dhe industriale janë të përjashtuara nga kjo rregullorë. Gjithsesi, njësitë për të cilat shumica e të ardhurave vjen nga aktivet financiare ose nëse më shumë se 50% e bilancit konsiston në aktive financiare do të jetë subjekt i një analize të pronësisë. Në masën që një pronar përfitues është nënshtruar amerikan ose rezident amerikan për qëllime tatimore, ai duhet të vendosë nëdispozicion numrin e tij të identifikimit tatimor amerikan. Banka Crédit Agricole Shqipëri SH.A duhet të kontaktojë klientët e saj të biznesit për të konfirmuar statusin e tyre në lidhje me rregulloren. Nëse, gjatë rishikimit të stokut, Gjenden llogari amerikane, këto duhet të mbyllën brenda 6 muajve. Pas datës 1 Korrik 2014, kur të hapet një llogari e re, Banka Credit Agricole Sh.A do të mbledhë informacion nga klientët e saj për të lejuar identifikimin e nënshtruarve amerikanë ose rezidentëve amerikanë për qëllime tatimore. Për më tepër, dokumenta specifike mund ti kërkojnë klientëve biznese në mënyrë që të konfirmohet statusi i tyre FATCA. Llogaritë e konfirmuara si llogari amerikane ose llogari të mbajtësve të llogarive të pabindura ose llogari të Institucioneve Financiare të Huaja jo pjesëmarrëse nuk do të hapen. Burim: <http://www.credit-agricole.al/wp-content/uploads/2014/06/FATCA-nje%CC%88-rregullorë-qe%CC%88-ndikon-Banke%CC%88n-Cre%CC%81dit-Agricole-Shqipe%CC%88ri-SH.A-dhe-kliente%CC%88t-e-saj.pdf>